

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

№12 – SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, DEKABR

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketingjournalbot](https://t.me/tidiumarketingjournal)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tidiumarketingjournal>

MUASSIS

"Tadbirkor va ishbilarmon" MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU, "Marketing" kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NamDTU, "Marketing" kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU "Marketing" kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortqimrziyevich, i.f.d., prof., TDIU, Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdurahmonovich, i.f.d., TDIU, "Marketing" kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulnaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU, "Marketing" kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU, "Marketing" kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU, "Marketing" kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU, Departament boshlig'i;

Musheva Shoirazimovna, i.f.n., SamSI, "Marketing" kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU, "Marketing" kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU, "Innovatsion menejment" kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU, "Axborot texnologiyalari" kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., NamDTU, "Menejment" kafedrasini mudiri, dotsenti;

Fayzullayev Jaylonbek Sultonovich, DSc., TDIU, "Yashil iqtisodiyot" kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, "Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik" kafedrasini professori;

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, "Savdo ishi" kafedrasini mudiri

Jumayev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori;

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU, Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muovini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti O'quv ishlari bo'yicha prorektor;

Abduvaxidov Abdumalik Maxkamovich, i.f.d., TDIU, "Turizm va servis" kafedrasini professori;

Kucharov Abrorjon Sobirjonovich, TDIU, "Biznes boshqaruvi va logistika" kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University "Iqtisodiyot" fakulteti dekani, professor;

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU, "Yashil" iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU, Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU, Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Bo'laev Umidjon Talant o'g'li, i.f.f.d., PhD., Toshkent arxitektura qurilish instituti "Iqtisodiyot va bo'chmas mulkni boshqarish" kafedrasini dotsenti;

Bayxonov Bahodirjon Tursunbayevich, i.f.d., DSc, NamDTU, "Menejment" kafedrasini dotsenti;

Maxmudov Toxirjon Olimjonovich, PhD., NamDTU, "Marketing" kafedrasini dotsenti;

Pardayev Sherzod Xolmurodovich, i.f.f.d., PhD., TDIU, "Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes" kafedrasini dotsenti;

Beknazarov Behzod Baxtiyor o'g'li, PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali "Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes" kafedrasini dotsent v.b.

Rajabova Moxichexra Abduxolikovna, PhD., Buxoro davlat universiteti marketing va menejment kafedrasini o'qituvchisi.

Ikromov Axmadjon Shavkat o'g'li, PhD., Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Ekonometrika va iqtisodiy modellashirish kafedrasini katta o'qituvchisi

Elektron nashr 655 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 25-dekabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA “YASHIRIN” HAMDA “XUFYONA” IQTISODIYOTNI KAMAYTIRISH ZARURATINING EMPERIK TAHLILI	7
Nazarova Ra’no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o’g’li	
O’ZBEKISTONDA TIKUV KIYIMLARI BOZORINI RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	23
Soliyev Axmadjon, Maxkamov Iqboljon	
IQTISODIY FAOLLIKNI BAHOLASHDA ILG’OR YONDASHUVLAR HAMDA O’ZBEKISTONDA BIZNES FAOLLIGI INDEKSINI JORIY ETISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	32
Jumayev Olimjon Sadulloevich, To’ymatov Muzaffarjon Yoqubjon o’g’li	
FIRIBGARLIK HOLATLARINI AUDITORLIK TEKSHIRUVLARI ORQALI ANIQLASHNING NAZARIY ASOSLARI	40
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
SANOAT TARMOG’INI RIVOJLANISHINING O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	47
Muxtarov Maxmudjon Marifovich	
PAXTA-TO’QIMACHILIK KLASSTERLARI FAOLIYATINI OPTIMALLASHTIRISHGA ZAMONAVIY USLUBIY YONDASHUVLAR	56
Yusupova Feruza Yo’ldosheva	
IQTISODIY ISLOHATLARNING MILLIY MODEL VA YANGI O’ZBEKISTON STRATEGIYASI ...	62
Srajdinova Nodira Shavkatovna	
TEMIRYO’L TRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O’RNI.....	69
Eshboyev Ulug’bek Farxodovich	
PAXTA-TO’QIMACHILIK KLASSTERLARI FAOLIYATINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH YO’LLARI	76
Yusupova Feruza Yo’ldosheva	
O’ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VAKOLATLI IQTISODIY OPERATORLAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH	81
Ismatullayeva Shoiri Nurlibekovna	
SANOAT KORXONALARI DEMOGRAFIYASINING IQTISODIY SAMARADORLIKGA TA’SIRINING EKONOMETRIK MODELLARI	92
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
O’ZBEKISTONDA LIZING XIZMATLARI KO’RSATISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	100
Xolov Bahodir O’ktamovich	
O’ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT INFRATUZILMASI IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH HOLATI TAHLILI.....	107
Qo’ziboyev Umarbek Ulug’bekovich	
OLIY TA’LIM RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGNING O’RNI.....	114
Nishonov Dilshod Shamsidinovich	
ПРОМЫШЛЕННЫЙ ТУРИЗМ В УЗБЕКИСТАНЕ: КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ ГОТОВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА К ПРИЁМУ ПОСЕТИТЕЛЕЙ	121
Голышева Елена Вячеславовна, Адылова Диёра Улугбековна	
MINTAQANING QURILISH TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH NAZARIYALARI.....	134
Aminov Sardorbek Sanjarbekovich	
MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASHDA MAHSULOT BOZORI REGULYATORI TIZIMINI QO’LLASHNING AXAMIYATI.....	139
Rustamov Narzillo Istamovich	
МАРКЕТИНГОВЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОВЕРИЯ К ТОВАРАМ НА РАЗВИВАЮЩИХСЯ РЫНКАХ.....	147
Абдурашидова Нигора Алишеровна, Кахрамонова Шахзода Дилмурод кизи, Болтаева Севинч Учкун кизи	
XIZMAT KO’RSATISH SOHASIDA STRATEGIK MENEJMENTNING ROLI VA AHAMIYATI	158
Alimova Dildora Damirovna, Aslonov Abdulla Xolmurodovich	

ICHKI AGRAR BOZOR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ORQALI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASH YO‘LLARI	169
Aliev Yashnarjon Egamberdievich	
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNINGNI JORIY ETISH ORQALI TO‘QIMACHILIK SANOATINING RAQOBATBARDOSHLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH	174
Xakimova Zebinisa Muzaffarovna	
MINTAQADA MAXSUS IQTISODIY ZONALAR RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI	182
Abdullayeva Zulfiya Sadullayevna	
ВЛИЯНИЕ НЕЙРОМАРКЕТИНГА И ИНСТРУМЕНТОВ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЦИФРОВОЙ РЕКЛАМЫ.....	187
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Халикова Доно Джахангировна, Шавкатова Шахзода Шухратовна	
OILAVIY TADBIRKORLIKNING KAMBAG‘ALLIK DARAJASINI QISQARTIRISHGA TA’SIRINI BAHOLASH.....	202
Zaxidova Umida Farxodovna	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ И ПРОДВИЖЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ УСЛУГ	216
В.И. Назаров	
QURILISH TARMOG‘IDA OLIB BORILAYOTGAN ISLOHOTLAR VA SOXANI RIVOJLANISH TENDENSIYALARIGA TA’SIRI	225
Arifdjanova Zilola Dilshodovna	
MINTAQADA TASHQI MEHNAT MIGRATSIYASI OQIMLARINI TA’MINLASH YO‘LLARI.....	234
Zakirov Mir Timur Zakir o‘g‘li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ И УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ СОВРЕМЕННОСТИ.....	242
Вдовиченко Лариса Юрьевна, Азизова Сайёра Хамидуллаевна	
ВЛИЯНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ НА УСТОЙЧИВОСТЬ И ИННОВАЦИОННОСТЬ ТРАНСПОРТНЫХ КОМПАНИЙ УЗБЕКИСТАНА	253
Кадирова Шарофат Амоновна	
РОЛЬ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО МАРКЕТИНГА В УСИЛЕНИИ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ ЛОЯЛЬНОСТИ.....	272
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Ж.Ж. Буриева, З.А. Юсупбекова	
ВЛИЯНИЕ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА НА ЭКОНОМИКУ СТРАНЫ	282
Абдухамидова Мафтуна Турсунали кизи	
TEMIR YO‘L TRANSPORTI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KPI TIZIMINI QO‘LLASH.....	290
Mahmudova Dilafruz Hasanovna	
FACTORS AND METHODOLOGICAL APPROACHES INFLUENCING THE INNOVATION MANAGEMENT MECHANISM IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM.....	299
Karimov Muzaffar Abdumalik ugli	
CRM-УПРАВЛЕНИЕ В СЕТЕВЫХ СУПЕРМАРКЕТАХ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН: РОЛЬ КЛИЕНТСКИХ ДАННЫХ, ПРОГРАММ ЛОЯЛЬНОСТИ И ОМНИКАНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ	305
Юсупов Улугбек Шукруллаевич	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHDA CRM TIZIMLARINING O‘RNI	314
Xayitaliyev Nazirjon Yunusaliyevich	
CHAKANA SAVDO KORXONALARI TA’MINOT TIZIMIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	323
Abduxalilova Laylo To‘xtasinovna	
O‘ZBEKISTONDA UY-JOY FONDINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASHNING ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH	333
Raimov Otamurod Xolmurotovich	

O‘ZBEKISTONDA DAVLAT DASTURLARINING MOLIVAVIY IJROSINI TA‘MINLASHDA MARKETINGDAN FOYDALANISH: EMPIRIK TAHLIL VA KONSEPTUAL MODEL.....	340
Primova Nigora Ikrom qizi	
HUDUDIY KICHIK SANOAT ZONALARINING SAMARADORLIGINI INTEGRALLASHGAN INDIKATORLAR TIZIMI ASOSIDA BAHOLASH	346
Jalolova Sarvinoz Ulug‘bek qizi	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGIGA EKOLOGIK VA INNOVATSION OMILLAR TA‘SIRI	356
Akramov Bo‘ribek Faxriddin o‘g‘li	
MINTAQADA SOG‘LIQNI SAQLASH SOHASINING TUTGAN O‘RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING OBYEKTIV ZARURIYATI.....	367
Boltayev Mag‘rurbek Allayarovich	
OLIY TA‘LIM MUASSASASIDA ZAMONAVIY MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING O‘ZIGA XOS JIXATLARI.....	374
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQARISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNI BAHOLASH.....	381
Achilov Ilmurad Nematovich	
O‘ZBEKISTON OZIYQ-OVQAT MAHSULOTLARI BOZORINI BARQAROR RIVOJLANISHINI TA‘MINLASHDA STRATEGIK BOSHQARUV VA INSTITUTSIONAL YONDASHUVLAR	391
Tuychieva Begoyim Voxidjon qizi	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARI MARKETING FAOLIYATIDA MOTIVATSIYA YONDASHUVLARIDAN FOYDALANISH	400
Jalilov Jamshid G‘anijonovich	
INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TOURISM AND HOSPITALITY: A COMPARATIVE ANALYSIS AND ROADMAP FOR UZBEKISTAN.....	407
Safaeva Sayyora Rixsibayevna	
THE EVOLUTION AND METHODOLOGICAL INTEGRATION OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE USE	417
Kilichov Mukhriddin	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI STRATEGIK BOSHQARISHNING MAZMUNI, ASOSIY PRINSIPLARI VA FUNKSIONAL VAZIFALARI.....	433
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
BUXORO VILOYATI TURIZM XIZMATLARI JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	442
Jalolov Otabek Oybek o‘g‘li	
OLIY TA‘LIMDAGI BAHOLASH TIZIMI BO‘YICHA ISHONCH DARAJASINI ANIQLASH VA ISHONCH INDIKATORLARINI HISOBLASH METODLARI	451
Hakimov Hakimjon Abdullo o‘g‘li, Hakimova Gulnora Abdullo qizi	
TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA VIRTUAL TA‘LIM PLATFORMALARINING ROLI	459
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Hakimova Gulnora Abdullo qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANISHIDA ZAMONAVIY AXBOROTLARNI O‘RNI.....	467
Samatov Azizbek Abdulaxatovich	
MOYLI EGINLAR YETISHTIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI.....	473
Valiyeva Aziza Anvar qizi	
THE ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL EFFICIENCY OF AGRIVOLTAIC SYSTEMS IN UZBEKISTAN’S AGRICULTURAL SECTOR	481
Amonov Sardor Zamon ugli	
AMORTIZATSIYA QILINADIGAN AKTIVLAR VA ULARNI HISOBGA OLISHNING OBYEKTIV ZARURATI.....	490
Aminboyev Jaloliddin Otabek o‘g‘li	

DON MAHSULOTLARI KORXONALARIDA MARKETING JARAYONLARINI YO'LGA QO'YILGANLIK HOLATI VA RIVOJLANISH VEKTORLARI.....	500
Kurbanova Dildora Abduraxmanovna	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	508
Salomova Sarvinoz Salimovna	
IJTIMOIIY-IQTISODIIY O'ZGARISHLAR SHAROITIDA CHAKANA SAVDO XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI.....	515
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIIY-STATISTIK TAHLILIGA DOIR.....	523
Saburov Jumanazar Saliyevich	
СОВРЕМЕННАЯ МОДЕЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РЕСУРСА (HR) В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	531
Амирджанова Ситора Суннат кизи, Шаюсупова Наргиза Тургуновна, Урозбоев Хайрулла Муродбой угли, Умаров Фаёзбек Суннатилла угли	
MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASH USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI..	542
Djumanov Saitmurod Alibekovich	
TADBIRKORLIKDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASHDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH VA MENEJMENTNING O'ZARO TA'SIRI	549
Sultonboyeva Munira Baxodirovna	
CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA TOVAR ZAXIRALARINI BOSHQARISH MASALALARI	558
Safarov Baxtiyor Djurakulovich	
IQTISODIIYOTDA TARKIBIIY O'ZGARISHLARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	566
Ochilov Akram Odilovich, Qo'ziboyeva Nargiza Hamro qizi	
JOZIBADOR TURISTIK MAHSULOTLARNI SHAKLLANTIRISH VA SIFATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	574
Mirzabayev Jamshid Irkinovich	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARI BOSHQARUVIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING AHAMIYATI.....	581
Gafurov Anvar Bazarbayevich	
ЗНАЧЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В УПРАВЛЕНИИ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	591
Тарават Абдул Салам	
INNOVATSION IQTISODIIYOT SHAROITIDA QAYTA SUG'URTALASH INSTITUTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI VA YO'NALISHLARI.....	603
Sherov Sanjar Radjabovich	
BANKLAR VA MARKETING SIYOSATI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	613
Boboxo'jayeva Fotima Kaxramonovna	
ВЛИЯНИЕ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА НА ЭКОНОМИКУ СТРАНЫ.....	619
Абдухамидова Мафтуна Турсунали кизи	
O'ZBEKISTONDA BIZNES VA TADBIRKORLIK: HOZIRGI HOLAT VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	626
Ravshanov Azizbek Ravshanovich	
OILAVIY TADBIRKORLIKNING KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHGA TA'SIRI: NAMANGAN VILOYATI BO'YICHA KO'P OMILLI EKONOMETRIK BAHOLASH	634
Ernazarova Nilufar Nozimjonovna	
MINTAQA SANOAT TUZILMASINING STRUKTURAVIY O'ZGARISHLARI VA IQTISODIIY O'SISH DINAMIKASI TAHLILI.....	644
G'aymatova Dilafro'z G'ofurjonovna	

TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARINING ROLI

Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti
katta o'qituvchisi

Hakimova Gulnora Abdullo qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Bozorova Muazzam Hamid qizi

Yangi asr universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada zamonaviy raqamli ta'lim sharoitida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda virtual ta'lim va virtual laboratoriya platformalarining o'zni ilmiy-nazariy va empirik jihatdan tahlil qilinadi. Axborot oqimi tezlashgan va bilimlar tez yangilanayotgan sharoitda talabalar faqat tayyor ma'lumotlarni o'zlashtirish bilan cheklanib qolmasdan, balki ularni tahlil qilish, baholash, solishtirish va asoslangan xulosalar chiqarish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Virtual ta'lim platformalari, ayniqsa, laboratoriya simulyatsiyalari va muammoli vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar orqali talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish uchun qulay pedagogik muhit yaratadi. Tadqiqot doirasida virtual laboratoriyalarning didaktik imkoniyatlari, interaktivlik darajasi, reflektiv faoliyatga ta'siri va empirik natijalari tahlil qilindi. So'rovnoma va statistik tahlil asosida olingan natijalar virtual laboratoriya platformalaridan tizimli foydalanish talabalarning muammolarni tahlil qilish, dalillash va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: tanqidiy fikrlash, virtual ta'lim platformalari, virtual laboratoriya, empirik tadqiqot, interaktiv ta'lim, muammoli vazifalar, refleksiya, raqamli pedagogika.

Аннотация

В данной научной статье с теоретической и эмпирической точек зрения анализируется роль виртуальных образовательных сред и платформ виртуальных лабораторий в развитии навыков критического мышления у студентов в условиях современной цифровой образовательной среды. В условиях ускоренного информационного потока и быстрого обновления знаний от студентов требуется не только усвоение готовой информации, но и способность к ее анализу, оценке, сопоставлению и формулированию обоснованных выводов. Виртуальные образовательные платформы, особенно использующие лабораторные симуляции и задания проблемного характера, создают благоприятную педагогическую среду для развития критического мышления. В рамках исследования рассматриваются дидактические возможности виртуальных лабораторий, уровень их интерактивности, влияние на рефлексивную деятельность, а также эмпирические результаты. Результаты, полученные на основе анкетного опроса и статистического анализа, показывают,

что систематическое использование платформ виртуальных лабораторий значительно повышает у студентов навыки анализа проблем, аргументации и самостоятельного принятия решений.

Ключевые слова: критическое мышление, виртуальные образовательные платформы, виртуальная лаборатория, эмпирическое исследование, интерактивное обучение, проблемные задания, рефлексия, цифровая педагогика.

Abstract

his scientific article provides a theoretical and empirical analysis of the role of virtual learning environments and virtual laboratory platforms in developing students' critical thinking skills in the context of contemporary digital education. In conditions characterized by accelerated information flows and rapidly evolving knowledge, students are required not only to assimilate ready-made information but also to analyze, evaluate, compare, and formulate well-reasoned conclusions. Virtual learning platforms, particularly those incorporating laboratory simulations and problem-based tasks, create a favorable pedagogical environment for fostering critical thinking. Within the scope of the study, the didactic potential of virtual laboratories, their level of interactivity, their influence on reflective activities, and empirical outcomes are examined. Findings derived from survey data and statistical analysis indicate that systematic use of virtual laboratory platforms significantly enhances students' abilities to analyze problems, construct arguments, and make independent decisions.

Keywords: critical thinking, virtual learning platforms, virtual laboratory, empirical research, interactive learning, problem-based tasks, reflection, digital pedagogy.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda bilimlar hajmining keskin ortishi va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Bugungi kunda ta'limning asosiy maqsadi faqat ma'lum bir fan doirasidagi bilimlarni yetkazish emas, balki talabalarda mustaqil fikrlash, muammolarni tahlil qilish va asoslangan qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Ushbu kompetensiyalar majmuasi ilmiy adabiyotlarda "tanqidiy fikrlash" tushunchasi bilan ifodalanadi.

Tanqidiy fikrlash axborotni shunchaki qabul qilish emas, balki uni baholash, solishtirish, ishonchliligini tekshirish va mantiqiy xulosalar chiqarish jarayonini o'z ichiga oladi. An'anaviy ta'lim sharoitida bu ko'nikmalarni rivojlantirish ko'pincha cheklangan bo'lib, o'qituvchi markazlashgan yondashuv ustunlik qiladi. Virtual ta'lim va ayniqsa virtual laboratoriya platformalarining joriy etilishi ushbu muammoni hal etish uchun yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratmoqda.

Virtual laboratoriyalar real tajribalarni modellashtirish, muammoli vaziyatlarni sun'iy muhitda yaratish va talabalarining faol eksperimentator sifatida ishtirok etishini ta'minlaydi. Shu sababli ushbu maqolada tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda virtual ta'lim (laboratoriya) platformalarining roli ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda tanqidiy fikrlash tushunchasi ta'lim sifati va talabaning intellektual rivojlanishini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etiladi. Ilmiy adabiyotlarda tanqidiy fikrlash, avvalo, shaxsning axborotni tahlil qilish, baholash va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini ifodalovchi murakkab kognitiv jarayon sifatida talqin qilinadi. Ushbu tushuncha ta'lim jarayonining faqat natijaviy jihatini emas, balki talabaning fikrlash uslubi va o'rganishga bo'lgan yondashuvini ham qamrab oladi.

Tanqidiy fikrlashning nazariy asoslari ilk bor XX asr o'rtalarida ishlab chiqilgan kognitiv yondashuvlar bilan bog'liq holda shakllangan. Xususan, Benjamin Bloom tomonidan ishlab chiqilgan mashhur kognitiv taksonomiya tanqidiy fikrlashni yuqori darajadagi bilish faoliyati bilan bog'laydi. Bloom taksonomiyasida bilimlarni eslab qolish va tushunish quyi darajalar sifatida qaralib, tahlil, sintez va baholash esa yuqori kognitiv bosqichlar sifatida talqin etiladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, tanqidiy fikrlash aynan ushbu yuqori darajadagi kognitiv operatsiyalar orqali namoyon bo'ladi. Talabaning axborotni qayta ishlashi, uni yangi vaziyatlarga moslashtirishi va muqobil yechimlar ishlab chiqishi tanqidiy fikrlashning muhim belgilaridan biri sifatida ko'riladi.

Keyingi tadqiqotlarda tanqidiy fikrlash faqat kognitiv jarayon sifatida emas, balki shaxsning intellektual intizomi va ongli faoliyati sifatida talqin qilina boshladi. Bu borada Richard Paul va Linda Elder tomonidan olib borilgan tadqiqotlar muhim ilmiy ahamiyatga ega. Ularning yondashuvida tanqidiy fikrlash dalillarga asoslanish, mantiqiy izchillik, aniqlik va reflektivlik tamoyillari bilan tavsiflanadi. Mualliflar ta'kidlaganidek, tanqidiy fikrlash tug'ma qobiliyat emas, balki tizimli pedagogik ta'sir va maxsus o'quv vazifalari orqali rivojlantiriladigan ko'nikmadir. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonida muammoli vazifalar, ochiq savollar va bahs-munozaralarning ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

Raqamli va virtual ta'lim muhitining keng joriy etilishi tanqidiy fikrlash masalasini yangi kontekstda o'rganishni talab qildi. Virtual ta'lim sharoitida tanqidiy fikrlashning shakllanishi masalasi D. Randy Garrison, Terry Anderson va Walter Archer tomonidan ishlab chiqilgan "Community of Inquiry" (CoI) modeli doirasida chuqur tahlil qilingan. Ushbu modelda kognitiv mavjudlik (cognitive presence) talabaning tanqidiy fikrlash jarayonini ifodalovchi markaziy komponent sifatida qaraladi. Mualliflarning ta'kidlashicha, virtual muhitda tanqidiy fikrlash muhokama, refleksiya va empirik faoliyatning uzviy uyg'unligi orqali rivojlanadi. Talaba o'quv jarayonida faqat axborotni qabul qiluvchi emas, balki uni tahlil qiluvchi va qayta talqin qiluvchi subyektga aylanganda tanqidiy fikrlash faollashadi.

Virtual ta'lim muhitida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda texnologiyaga asoslangan muammoli vazifalarning o'rni alohida ta'kidlanadi. Bu borada David H. Jonassen tadqiqotlari muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Jonassen texnologiyalarni bilim yetkazish vositasi sifatida emas, balki muammolarni hal etish va fikrlashni rivojlantirish vositasi sifatida qaraydi. Muallifning fikricha, texnologik muhitda tashkil etilgan muammoli vazifalar talabalarni passiv bilim oluvchidan faol muammo

yechuvchiga aylantiradi. Bu jarayonda talabalar muammoni tahlil qilish, muqobil yechimlarni baholash va asoslangan qarorlar qabul qilishga majbur bo'ladi, bu esa tanqidiy fikrlashning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Virtual laboratoriya platformalariga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlarda ham tanqidiy fikrlash masalasi markaziy o'rin tutadi. Ushbu platformalar real tajribalarni simulyatsiya qilish, murakkab jarayonlarni vizual ko'rinishda modellashtirish va xavfsiz muhitda eksperimentlar o'tkazish imkonini beradi. Tadqiqotchilar virtual laboratoriyalarda talabaning faol ishtiroki, xatolarni tahlil qilish va natijalarni solishtirish jarayonlari tanqidiy fikrlashni faollashtiruvchi omillar sifatida namoyon bo'lishini ta'kidlaydi. Virtual laboratoriya muhiti talabani tayyor natijalarga emas, balki jarayonni anglashga va sabab-oqibat bog'liqliklarini aniqlashga yo'naltiradi.

Xalqaro miqyosda olib borilgan tahliliy tadqiqotlarda ham virtual va simulyatsion ta'lim muhitlarining tanqidiy fikrlashni rivojlantirishdagi ahamiyati e'tirof etilgan. Jumladan, OECD tomonidan tayyorlangan hisobotlarda innovatsion va raqamli ta'lim muhitlari talabalarning yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish uchun qulay sharoit yaratishi ta'kidlanadi. Hisobotlarda muammoli o'qitish, empirik faoliyat va reflektiv yondashuv virtual muhitda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning asosiy mexanizmlari sifatida ko'rsatilgan.

Mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish masalasi an'anaviy ta'lim doirasidan chiqib, raqamli va virtual ta'lim kontekstida yangi mazmun kasb etmoqda. Virtual laboratoriya platformalari ushbu jarayonda faqat texnologik vosita emas, balki talabaning intellektual faoliyatini faollashtiruvchi pedagogik muhit sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois, mazkur tadqiqot aynan virtual ta'lim (laboratoriya) platformalarining tanqidiy fikrlashni rivojlantirishdagi rolini empirik va nazariy jihatdan asoslashga qaratilgan.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda aralash metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning empirik qismi kvantitativ usulga asoslangan bo'lib, so'rovnoma va kuzatuv metodlari orqali amalga oshirildi. So'rovnoma 5 ballik Likert shkalasi asosida tuzilib, talabalar tomonidan virtual laboratoriya platformalaridan foydalanish jarayonida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining rivojlanish darajasini aniqlashga qaratildi.

Tadqiqotda jami 120 nafar oliy ta'lim muassasasi talabalari ishtirok etdi. Olingan ma'lumotlar deskriptiv statistika, o'rtacha qiymat, dispersiya va ishonchlilik ko'rsatkichi (Cronbach's Alpha) yordamida tahlil qilindi. Shuningdek, ochiq savollar orqali sifat jihatdan tahlil ham amalga oshirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan empirik tadqiqot natijalari virtual ta'lim (laboratoriya) platformalarining talabalarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirishdagi samaradorligini aniq dalillar bilan tasdiqladi. Tadqiqot davomida to'plangan ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, virtual laboratoriyalardan foydalanish nafaqat talabalarning fan bo'yicha bilimlarini mustahkamlashga, balki ularning fikrlash jarayonining chuqurlashishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Ayniqsa,

tanqidiy fikrlashning muhim tarkibiy qismlari bo'lgan tahlil qilish, baholash va xulosa chiqarish ko'nikmalari virtual muhitda faolroq namoyon bo'lgan.

So'rovnoma 5 ballik Likert shkalasi asosida ishlab chiqildi (1 – mutlaqo qo'shilmayman, 5 – to'liq qo'shilaman). Virtual laboratoriya iqtisodiy modellash, bozor simulyatsiyasi va qaror qabul qilishga oid topshiriqlarni o'z ichiga oldi.

1-jadval.

**Virtual laboratoriya faoliyat turlari bo'yicha tanqidiy fikrlash
komponentlarining o'rtacha ko'rsatkichlari (n = 120)¹**

Faoliyat turi (iqtisodiy laboratoriya)	Tahlil qilish	Baholash	Xulosa chiqarish	Umumiy o'rtacha
Bozor simulyatsiyasi	4,38	4,21	4,34	4,31
Xarajat–foyda tahlili	4,42	4,29	4,40	4,37
Makroiqtisodiy model bilan ishlash	4,19	4,08	4,15	4,14
Risk va noaniqlik ssenariylari	4,47	4,33	4,41	4,40

1-jadval iqtisodiyotga yo'naltirilgan virtual laboratoriya topshiriqlari tanqidiy fikrlashning turli komponentlariga turlicha ta'sir ko'rsatishini aniqlaydi.

Empirik natijalar muammoli vaziyatlarga asoslangan laboratoriya topshiriqlari talabalarining fikrlash faolligini kuchaytirishini ko'rsatdi. Virtual laboratoriya mashg'ulotlarida talabalar tayyor algoritmlarga emas, balki mustaqil qaror qabul qilishni talab qiluvchi vaziyatlarga duch kelgan. Bu esa ularni muammoning mohiyatini chuqur tahlil qilishga, mavjud ma'lumotlarni solishtirishga va muqobil yechimlarni ko'rib chiqishga undagan. Natijada talabalar o'quv jarayonida passiv kuzatuvchi emas, balki faol tadqiqotchi sifatida ishtirok etgan.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, virtual laboratoriyalarda eksperiment jarayonining bosqichma-bosqich tashkil etilishi tanqidiy fikrlashning izchil rivojlanishiga xizmat qilgan. Talabalar eksperimentni rejalashtirish, o'zgaruvchilarni aniqlash va kutilayotgan natijalarni taxmin qilish jarayonida oldindan fikr yuritishga majbur bo'lgan. Ushbu bosqichda talabalar o'z bilimlariga tayangan holda gipotezalar ilgari surgan, bu esa ularning analitik fikrlash qobiliyatini faollashtirgan. Gipotezalarni tekshirish jarayonida esa talabalar real va kutilgan natijalar o'rtasidagi tafovutlarni aniqlab, sabablarini izlashga harakat qilgan.

Eksperiment natijalarini solishtirish jarayoni tanqidiy fikrlashning yana bir muhim jihatini namoyon etdi. Tadqiqotda ishtirok etgan talabalar virtual laboratoriyalarda olingan natijalarni nafaqat o'zaro, balki nazariy bilimlar bilan ham taqqoslagan. Ushbu taqqoslash jarayonida talabalar sabab-oqibat aloqalarini aniqlashga intilgan va yuzaga kelgan farqlarni izohlashga harakat qilgan. Bu holat talabalarining fikrlash jarayonida mantiqiy izchillik va asoslangan xulosalar chiqarish qobiliyati kuchayganini ko'rsatadi.

¹ Manba: Tadqiqotlar asosida mualliflar tomonidan tuzildi.

2-jadval.
Virtual laboratoriyadan foydalanish chastotasi bo'yicha tanqidiy fikrlash darajasi¹

Foydalanish chastotasi	Talabalar soni	O'rtacha ball (Mean)	Standart og'ish
Haftasiga 1–2 marta	34	3,96	0,48
Haftasiga 3–4 marta	46	4,23	0,44
Haftasiga 5 va undan ko'p	40	4,51	0,39

Virtual laboratoriyadan foydalanish intensivligi oshgani sari tanqidiy fikrlash darajasi barqaror ravishda ortib borayotgani kuzatildi.

Statistik tahlil natijalari virtual laboratoriyalardan muntazam foydalangan talabalar tanqidiy fikrlash ko'rsatkichlari bo'yicha yuqori natijalarga erishganini tasdiqladi. Ayniqsa, bunday talabalar murakkab muammolarni hal etishda mustaqil yondashuvni namoyon etgan va tayyor javoblarga tayanishdan ko'ra, muammoni chuqur tahlil qilishga moyil bo'lgan. Bu holat virtual laboratoriya platformalarining talabalarda yuqori darajadagi kognitiv faoliyatni rag'batlantiruvchi muhit yaratishini ko'rsatadi.

Empirik natijalar reflektiv savollar va yozma hisobotlarning tanqidiy fikrlashni rivojlantirishdagi ahamiyatini ham yaqqol namoyon etdi. Virtual laboratoriya mashg'ulotlari yakunida talabalar o'z faoliyatini tahlil qilishga yo'naltirilgan savollarga javob berishga majbur bo'lgan. Ushbu reflektiv faoliyat talabalarni o'z fikrlash jarayoniga nazar tashlashga, qaysi qarorlar samarali bo'lganini va qaysi yondashuvlar kutilgan natijani bermaganini anglab yetishga yordam bergan. Natijada tanqidiy fikrlash faqat tashqi muammolarni tahlil qilish bilan cheklanmay, balki o'z-o'zini baholash jarayonini ham qamrab olgan.

3-jadval.
Tadqiqot metodologiyasida qo'llangan reflektiv vositalar samaradorligi²

Reflektiv vosita	Yuqori samaradorlik (foizda)	O'rtacha samaradorlik (foizda)	Past samaradorlik (foizda)
Laboratoriya hisobotlari	72	21	7
Reflektiv savollar	78	17	5
Qarorlarni asoslash yozuvlari	81	14	5
Natijalarni taqqoslash jadvallari	69	24	7

Iqtisodiy laboratoriyalarda reflektiv yozma faoliyat tanqidiy fikrlashni chuqurlashtiruvchi muhim metodik vosita sifatida namoyon bo'ldi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, virtual laboratoriyalar talabalar uchun psixologik jihatdan qulay o'quv muhitini yaratgan. An'anaviy laboratoriya sharoitida xatolardan qo'rqish, noto'g'ri natijalar uchun baholanib qolish ehtimoli talabalarni

¹ Manba: Tadqiqotlar asosida mualliflar tomonidan tuzildi.

²

ehtiyotkorlikka undashi mumkin. Virtual laboratoriyalarda esa talabalar xatolarni o'rganish jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qilgan. Bu holat talabalarning tajriba o'tkazishda erkinroq bo'lishiga, yangi g'oyalarni sinab ko'rishga va noan'anaviy yondashuvlarni qo'llashga imkon bergan.

Xatolardan qo'rqmasdan tajriba o'tkazish imkoniyati talabalarning mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantirgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, virtual laboratoriyalarda faol ishtirok etgan talabalar murakkab vaziyatlarda o'z fikriga tayanib qaror qabul qilishga ko'proq moyil bo'lgan. Bu holat tanqidiy fikrlashning muhim elementi sifatida qaraladigan mustaqillik va mas'uliyat hissining kuchayganini ko'rsatadi. Talabalar o'z qarorlari natijalari uchun javobgarlikni his etgan holda, fikrlarini asoslashga va tanqidiy baholashga o'rganadi.

Tahlil natijalari shuni ham ko'rsatdiki, virtual laboratoriyalarda tashkil etilgan muhokamalar talabalarning tanqidiy fikrlash darajasini oshirishda muhim rol o'ynagan. Talabalar o'z natijalarini boshqa ishtirokchilar bilan muhokama qilish jarayonida muqobil nuqtai nazarlarni ko'rib chiqqan va o'z xulosalarini qayta baholagan. Bu jarayon fikrlashning moslashuvchanligini kuchaytirib, talabalarning bir tomonlama qarashlardan voz kechishiga yordam bergan.

Empirik ma'lumotlar virtual laboratoriya platformalarining tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda tizimli ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Ushbu ta'sir alohida elementlar orqali emas, balki butun o'quv jarayonining mantiqiy tashkil etilishi orqali namoyon bo'lgan. Muammoli vazifalar, eksperimentlar, refleksiya va muhokamalar birgalikda qo'llanilganda, tanqidiy fikrlash izchil va barqaror shakllangan.

4-jadval.

Tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining rivojlanish darajasi (boshlang'ich va yakuniy o'lchov)¹

Ko'rsatkich	Boshlang'ich o'rtacha	Yakuniy o'rtacha	O'sish
Muammoni tahlil qilish	3,72	4,39	+0,67
Dalillarga asoslanish	3,65	4,33	+0,68
Qaror qabul qilish	3,78	4,47	+0,69
Iqtisodiy xulosa chiqarish	3,81	4,42	+0,61

4-jadval virtual iqtisodiy laboratoriya orqali tanqidiy fikrlashning barcha asosiy indikatorlari ijobiy dinamikaga ega ekanini ko'rsatadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, virtual laboratoriya platformalari talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi. Ular talabalarga nafaqat bilimlarni amaliy sinab ko'rish, balki o'z fikrlash jarayonini chuqur tahlil qilish imkonini ham yaratadi. Bu esa tanqidiy fikrlashni ta'lim jarayonining markaziy natijalaridan biriga aylantiradi.

Xulosa qilib aytganda, empirik tahlil va natijalar muhokamasi virtual ta'lim (laboratoriya) platformalaridan foydalanish talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim va barqaror ijobiy ta'sirga ega ekanini ko'rsatdi. Virtual laboratoriyalar orqali tashkil etilgan o'quv faoliyati talabalarni tahlil qilishga,

¹ Manba: Tadqiqotlar asosida mualliflar tomonidan tuzildi.

mustaqil qaror qabul qilishga va o'z fikrlash jarayonini ongli ravishda baholashga undab, ularni zamonaviy ta'lim talablariga mos, tanqidiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari virtual ta'lim (laboratoriya) platformalari zamonaviy ta'lim sharoitida talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish va mustahkamlashda muhim didaktik resurs ekanini ko'rsatdi. Virtual laboratoriyalar orqali tashkil etilgan o'quv faoliyati talabalarning nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarda sinab ko'rishiga, iqtisodiy jarayonlarni modellashtirishga va asoslangan qarorlar qabul qilishiga imkon yaratadi. Bu jarayon talabalarning fikrlash jarayonini chuqurlashtirib, ularni passiv bilim oluvchidan faol tahlilchi va tadqiqotchi subyektga aylantiradi.

Tadqiqot natijalari asosida bir qator amaliy takliflarni ilgari surish mumkin.

Avvalo, virtual laboratoriya platformalarini iqtisodiyot yo'nalishidagi o'quv dasturlariga tizimli va bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiqdir:

Ikkinchidan, laboratoriya mashg'ulotlarida muammoli va ssenariyga asoslangan topshiriqlar ulushini oshirish talabalarning tahliliy va baholovchi fikrlashini yanada faallashtiradi.

Uchinchidan, reflektiv savollar, yozma hisobotlar va muhokama elementlarini kuchaytirish talabalarning o'z fikrlash jarayonini ongli ravishda baholashiga xizmat qiladi.

Ushbu yondashuvlar ta'lim jarayonida tanqidiy fikrlashni barqaror rivojlantirish uchun metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Блум Б. С. Таксономия образовательных целей. Книга 1: Когнитивная область. – М.: Педагогика, 2019. – 214 с.
2. Пол Р., Элдер Л. Критическое мышление: инструменты для принятия решений. – Бостон: Pearson Education, 2020. – 320 с.
3. Garrison D. R., Anderson T., Archer W. Critical inquiry in a text-based environment // Internet and Higher Education. – 2000. – Vol. 2(2–3). – P. 87–105.
4. Jonassen D. H. Learning to Solve Problems with Technology: A Constructivist Perspective. – New York: Routledge, 2017. – 298 p.
5. OECD. Innovative Learning Environments. – Paris: OECD Publishing, 2020. – 197 p.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, dekabr, 12-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz

Bot: [@marketingjournalbot](https://t.me/@marketingjournalbot)

Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlari standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**